

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ

У статті викладено результати дослідження оригінальних текстів роману «Me Before You» сучасної англійської письменниці Джоджо Мойєс та роману «50 Shades of Grey» американської письменниці Е. Л. Джеймс щодо ціннісних орієнтацій молоді в цих країнах. У результаті детального контентного аналізу виявлено майже повний збіг ціннісних орієнтацій у обох країнах, серед яких переважають моральні, соціальні, естетичні, емоційні, особистісні цінності. Різниця полягає у ставленні до кохання: в англійців на першому місці – духовна близькість, взаєморозуміння, тоді як у американців – інтимні стосунки.

Ключові слова: молодіжна субкультура; ціннісні орієнтації; типологія; лексична одиниця; семантика.

Постановка проблеми. Ціннісні орієнтації особистості та суспільних груп є об'єктом вивчення науковців у філософії, культурології, педагогіці, соціології, політології, психології, лінгвістиці тощо. Лексичні засоби презентації цінностей привертають увагу лінгвокультурологів та когнітивістів, які досліджують об'єктивність цінностей у мові.

У поняття «цінність» лінгвісти вкладають декілька значень. Одні вчені розуміють «цінність» як певний предмет бажання, який має значення для окремої людини чи групи осіб. У такому значенні цінностям відповідають речові об'єкти. Інші лінгвісти вважають цінностями високі духовні ідеали, які мають пріоритетне значення в житті людей. Такі цінності поділяють на: етичні (любов, співчуття, моральність), естетичні, цінності культури (демократія, гуманізм) тощо [1, с. 32]. Крім того, цінності поділяють відповідно до релігійних та емоційних чинників на «позитивні, негативні, абсолютні, інструментальні. Залежно від їхньої важливості для культури виділяються первинні, вторинні і третинні цінності, кожна з яких може бути позитивною або негативною» [4, с. 30].

У мові людини об'єктивується багато цінностей. Кожна культурна спільнота має свої цінності, зважаючи на спосіб мислення, поведінки, менталітет в цілому. Семантика цінностей у кожного народу визначається своїми особливостями, тому лексичні одиниці на позначення певних фундаментальних цінностей (наприклад: обов'язок, воля, щирість, самоствердження, неприйняття, сумнів, вдячність, співчуття, цілеспрямованість тощо [4, с. 10]) можуть відображати та втілювати специфічні ознаки, які характеризують цей народ. Зазвичай вчені досліджують цінності, притаманні певному народові в цілому; ми ж звернемо увагу на цінності молодих англійців та американців, про які можна судити з романів сучасних письменниць – англійки Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою» та

американки Е. Л. Джеймс «50 відтінків сірого». Обидва романи були опубліковані в 2012 році відповідно у Британії та Сполучених Штатах і набули всесвітньої популярності. За кожним з них було знято фільми, що викликали неоднозначну реакцію з боку глядачів.

Функціонування цінностей молодих британців та американців у сучасних художніх текстах не може вважатись достатньо дослідженим, оскільки кожне нове покоління під впливом економічних, соціальних змін та багатьох інших чинників формує власну шкалу цінностей, характерних для молодіжної субкультури в певний період часу. Детальна характеристика функціонування цінностей в сучасних англомовних художніх текстах потребує більш ґрунтовного дослідження. Розмаїття лексики з ціннісним змістом спонукає до виокремлення специфічної системи, яка властива сучасній молодіжній субкультурі британців та американців.

Аналіз актуальних досліджень. Уперше поняття «цінність» з'являється в І. Канта, який повноцінно усвідомив питання про цінності як відмінні від питань про буття та пізнання. Учений протиставив сферу моральності (свободи) сфері природи (необхідності) [5, с. 12]. Розгорнуте вчення про «цінності» було представлено Р. Г. Лотце. Його наступником був В. Виндельбанд, який, намагаючись обґрунтувати загальну значимість теоретичного пізнання та моральної діяльності, розглядав цінності як норми, що утворюють функції культури. Як цінності В. Виндельбанд визначає істину, добро, красу, а «цінностями-благами» культури, без яких неможливе існування людства, вважає науку, правопорядок, мистецтво, релігію. Інший філософ Г. Ріккерт також розробляв вчення про цінності, основою якого є воля надіндивідуального суб'єкта, що прагне істини. Г. Ріккерт визначає, що цінність, або значимість, є нормою, якщо з нею співутворюється певний суб'єкт, а з нормою

з'являється повинність. Волютивному обґрунтуванню цінностей протистояли В. Вундт, Ф. Іодль та Ф. Паульсен, які джерелом цінностей вважали почуття. На протигагу, такі філософи, як Ф. Brentano, А. Meinhong та М. Шелер, намагалися довести об'єктивну природу почуття та загальнозначимість і об'єктивність цінностей. На думку М. Шелера, цінності потрібно відмежовувати від благ, а пізнання цінностей або їхнє споглядання ґрунтується на почутті. М. Шелер виділяє «ранги» цінностей: найменш довготривалими є цінності «приємного», що пов'язані з задоволенням почуттєвих схильностей людини, з «матеріальними благами», які дають швидкоплинне задоволення. Деяко вище знаходяться цінності «прекрасного» або «пізнавальні цінності», оскільки всі учасники споглядання краси чи пізнання істини отримують об'єднуючу радість. Найвищою М. Шелер вважає цінність «святого», або божественного, що об'єднує всіх причетних до нього й надає найглибшого задоволення [5, с. 12–14]. В останні десятиліття було запропоновано нові підходи до визначення сутності ціннісного відношення (А. В. Иванов, В. В. Миронов) та структурної систематизації загальної теорії й пояснення цінності (В. К. Шохін) [2, с. 6]. На думку С. Г. Тер-Мінасової, головною цінністю в національній системі цінностей слов'ян є «душа», яка переважає над розумом, здоровим глуздом, на протигагу англословянському світу, де основою існування є «Його Величність Здоровий Глузд» [6, с. 166]. Таким чином, у сучасній науці категорія цінностей залишається важливим об'єктом вивчення соціокультурних та внутрішньосоціальних взаємовідносин. Поява нових людських цінностей у ХХІ столітті спонукає більш детально описувати категорію цінностей представниками різних наук для визначення не тільки національно-специфічних особливостей кожного народу, але й для з'ясування глобальних проблем цивілізації в цілому.

Метою нашого дослідження є виявлення та порівняння ціннісних орієнтацій англійців та американців, які представляють молодіжну субкультуру в романах Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою» та Е. Л. Джеймс «50 відтінків сірого».

Методи дослідження. В процесі роботи над статтею використовувався описово-аналітичний метод – для виділення та інтерпретації лексичних одиниць з ціннісною семантикою, які використані в текстах романів, метод контекстуального аналізу сприяв визначенню змістових особливостей лексичних одиниць з ціннісною семантикою в контекстах, порівняльно-зіставний метод дав змогу представити спільні та відмінні цінності молодих американців та англійців.

Виклад основного матеріалу. Для визначення типів лексичних одиниць з ціннісною семантикою в британському варіанті сучасної англійської мови досліджено роман популярної британської письменниці Джорджо Мойєс «Me Before You» (2012). Проаналізувавши текст роману, виявлено різноманітні цінності молодих британців, що представлені засобами мови. Беручи за основу класифікації сучасних лінгвістів, а також відповідно до матеріалу дослідження, в тексті роману виокремлено 15 типів цінностей.

Моральні: 1) **благо (benefit)** – *advantage, benefit, merit*; 2) **вибір (choice)** – *chance, choice, opportunity, possibility*; 3) **воля (freedom)** – *free, freedom, independent, liberate, liberating*; 4) **добро (kindness)** – *good, goodness, kind, kindness, nice*; 5) **дружба (friendship)** – *friend, friendly, friendship, mate*; 6) **любов (love)** – *admirable, admiration, adore, adoringly, love, lovely, romance, romantic*; 7) **повага (respect)** – *compliment, recognition, respect, respectful*; 8) **подяка (gratitude)** – *appreciate, grateful, gratefully, gratitude, thank, thankfully*; 9) **поміч (help)** – *aid, help, helpful, support*; 10) **правда (truth)** – *fact, honest, honestly, true, truth, truthfully*; 11) **турбота (care)** – *attention, care, carer, careful, carefully*; 12) **честь (honour)** – *honour*.

Соціальні: 1) **багатство (wealthy)** – *luxury, luxuriously, rich, wealth, wealthy*; 2) **бізнес (business)** – *business, company*; 3) **гроші (money)** – *money, tips*; 4) **дім (home)** – *home, place, room, town*; 5) **заробіток (earning)** – *earn, grant, pay, payment, salary*; 6) **освіта (education)** – *college degree*; 7) **праця (work)** – *effort, paperwork, work*; 8) **професія (job)** – *employment, job, professional, professionalism*; 9) **сім'я (family)** – *child, children, dad, father, family, granddad, husband, mother, mum, sister, wife*.

Життєвозабезпечувальні: 1) **життя (life)** – *alive, life, lifetime, live, lively, vital, vivid*; 2) **здоров'я (health)** – *fit, fitness, health, well-being*; 3) **мир (peace)** – *peace, peaceful*; 4) **природа (nature)** – *air, nature, spring, summer, weather, winter*; 5) **сила (power)** – *authority, control, power*; 6) **сон (sleep)** – *asleep, napping, sleep, sleeping, sleepy*; 7) **час (time)** – *future, hour, month, past, second, time*.

Естетичні: 1) **ідеал (ideal)** – *idea*; 2) **краса (beauty)** – *beautician, beautiful, beauty, lovely, magic, pretty, wonderful*; 3) **мода (fashion)** – *fashion, fashioned, fashionable*; 4) **молодість (youth)** – *young*; 5) **мистецтво (art)** – *art, artfully, artist, arty, music, painting*.

Особистісні: 1) **вміння (skill)** – *experience, experienced, skill, skilled*; 2) **знання (knowledge)** – *know, knowledge*; 3) **поведінка (behaviour)** – *behave, behaviour, treat, treatment*; 4) **талант (talent)** – *ability, talent*.

Обставинні: 1) **доля (fate)** – *fate*; 2) **удача (luck)** – *fortune, luck, luckily, lucky*; 3) **успіх (success)** – *success, successful, successfully*.

Релігійні: 1) **Бог (God)** – *Jesus, Lord*; 2) **рай (paradise)** – *paradise*; 3) **віра (belief)** – *believe*.

Спонукальні: 1) **бажання (wish)** – *desire, wish, want*; 2) **помилка (mistake)** – *mistake*; 3) **ціль (goal)** – *aimless, intent, intention, point, purpose*.

1) **радість (joy)** – *enjoy, glad, joy, joyous, laugh, smile*; 2) **щастя (happiness)** – *happily, happiness, happy*.

Комунікативні: 1) **бесіда (discussion)** – *communicate, conversation, discuss, discussion, say, tell*; 2) **слово (word)** – *word*.

Ментальні: 1) **мудрість (wisdom)** – *wisdom*; 2) **розум (mind)** – *bright, brilliance, mind, smart*.

Гендерні: 1) **жінка (woman)** – *girl, lady, miss, woman*; 2) **чоловік (man)** – *boy, guy, man, mister*.

Матеріальні: 1) **речі (things)** – *motorbike, tights*.

Політичні: 1) **законність (law)** – *law*.

Отже, цінності британців, які функціонують в тексті роману, представленні такими типами: *моральні, соціальні, життєво необхідні, естетичні, особистісні, обставинні, релігійні, спонукальні, емоційні, комунікативні, ментальні, персонізовані, матеріальні*,

політичні. Найбільш продуктивним виявився тип моральних цінностей, що може свідчити про важливість моральної складової в системі цінностей молодих британців.

У романі американки Е. Л. Джеймс «50 Shades of Grey» (2012) описано сучасну американську молодь та проблеми, які їх хвилюють. Багатство, розкіш, гроші є одними з провідних цінностей, на які звертає увагу письменника. Однак головним у романі є почуття та інтимні стосунки двох молодих закоханих. Герої сміливо та відверто говорять про те, що для них є важливим у житті, висловлюють свої потаємні бажання. Тому цей роман насичений зображенням цінностей сучасних молодих американців. Шляхом аналізу тексту роману визначено цінності американців, що позначені засобами мови. Грунтуючись на класифікації сучасних лінгвістів, а також зважаючи на матеріал дослідження, в тексті роману виокремлено такі типи цінностей.

Моральні: 1) **благо (benefit)** – *advantage, benefit, incentive, merit, virtue*; 2) **вибір (choice)** – *chance, choice, opportunity, possibility*; 3) **вірність (loyalty)** – *loyal*; 4) **воля (freedom)** – *autonomy, free, freedom, independent, liberating*; 5) **добро (kindness)** – *good, goodness, kind, kindly, kindness, nice*; 6) **дружба (friendship)** – *friend, friendly, roommate*; 7) **любов (love)** – *admire, admiring, adorable, adore, adornment, love, lovely, romance, romantic, romantically*; 8) **повага (respect)** – *compliment, respect, respectful, respectfully*; 9) **подяка (gratitude)** – *appreciate, appreciative, appreciatively, grateful, gratitude, thank*; 10) **поміч (help)** – *help, helpful, support*; 11) **правда (truth)** – *earnest, earnestly, fact, honest, honestly, sincerely, true, truth, truthfully*; 12) **совість (conscience)** – *conscience*;
Соціальні: 1) **багатство (wealthy)** – *expensive, luxury, luxuriate, luxurious, rich, wealth, wealthy, well-off*; 2) **бізнес (business)** – *business, company*; 3) **гроші (money)** – *cash, money*; 4) **дім (home)** – *city, home, place, room*; 5) **заробіток (earning)** – *grant, pay, salary*; 6) **інтимність (intimacy)** – *intimate, intimately, sexually*; 7) **освіта (education)** – *degree, finals*; 8) **праця (work)** – *effort, paperwork, work*. Далі йдуть життєво забезпечувальні, естетичні, релігійні, особистісні, обставинні, спонукальні, емоційні, комунікативні, ментальні, персонізовані, магичні, матеріальні та політичні цінності. Загалом 15 типів, як і в романі Джорджо Мойєс.

Проаналізувавши функціонування цінностей у британській та американській лінгвокультурах (на матеріалі текстів романів Джорджо Мойєс «Me Before You» (2012) та Е. Л. Джеймс «50 Shades of Grey» (2012)), грунтуючись на класифікаціях цінностей сучасних лінгвістів, з'ясовано, що в обох романах однаково функціонують 15 типів цінностей. У цих типах цінностей спільними для обох англomовних народів виявлено такі: 1) моральні – благо (benefit), вибір (choice), воля (freedom), добро (kindness), дружба (friendship), любов (love), повага (respect), подяка (gratitude), поміч (help), правда (truth), турбота (care); 2) соціальні – багатство (wealthy), бізнес (business), гроші (money), дім (home), заробіток (earning), освіта (education), праця (work), професія (job), сім'я

(family); 3) життєзабезпечувальні – життя (life), здоров'я (health), мир (peace), природа (nature), сила (power), сон (sleep), час (time); 4) естетичні – ідеал (ideal), краса (beauty), мода (fashion), молодість (youth), мистецтво (art); 5) особистісні – вміння (skill), знання (knowledge), поведінка (behaviour), талант (talent); 6) обставинні – доля (fate), удача (luck), успіх (success); 7) релігійні – Бог (God), віра (belief), рай (paradise); 8) спонукальні – бажання (wish), ціль (goal); 9) емоційні – радість (joy), щастя (happiness); 10) комунікативні – бесіда (discussion), слово (word); 11) ментальні – мудрість (wisdom), розум (mind); 12) персонізовані – жінка (woman), чоловік (man); 13) магичні – магія (magic); 14) матеріальні – речі (things); 15) політичні – законність (law). Лише в британському варіанті англійської мови звертається увага на такі цінності, як: **моральні** – честь (honour); **спонукальні** – помилка (mistake); тільки в американському варіанті англійської мови мають місце: **моральні** – вірність (loyalty), совість (conscience); **соціальні** – інтимність (intimacy); **естетичні** – гармонія (harmony), стиль (style); **релігійні** – дух (spirit), душа (soul); **спонукальні** – мрія (dream).

Найбільш об'ємним виявився тип моральних цінностей: у тексті британської письменниці – 12 цінностей, у тексті американської письменниці – 13 цінностей. Це може вказувати на важливість моральної складової в системі цінностей британської та американської молоді.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. З метою з'ясування та порівняння особливостей ціннісних орієнтацій молодих британців та американців досліджено тексти романів сучасних письменниць, британки Джорджо Мойєс «Me Before You» (2012) та американки Е. Л. Джеймс «50 Shades of Grey» (2012). Обидва романи описують сучасну молодіжну субкультуру, а головною темою є кохання між молодими героями. Однак, британська письменниця акцентує увагу на духовному коханні між молодю дівчиною та повністю паралізованим юнаком, а американська письменниця більше наголошує на важливості інтимних стосунків між закоханими.

Взявши за основу класифікації цінностей сучасних лінгвістів та врахувавши матеріал дослідження, встановлено, що в обох романах однаково функціонують 15 типів цінностей. У цих типах для обох англomовних народів виявлено спільні цінності. Як у тексті британської письменниці, так і в тексті її американської колеги, найбільш вагомим виявився тип моральних цінностей (12 – в британському варіанті та 13 – в американському варіанті), що підтверджує важливість моральної складової в системі цінностей обох англomовних народів. Отже, аналіз ціннісних орієнтацій у британському та американському варіантах англійської мови показав, що цінності молодих британців та американців є в основному тотожними, характеризуються перевагою моральних, соціальних, естетичних, емоційних, особистісних орієнтирів. Однак, в американській молодіжній субкультурі важливішу роль відіграють інтимні стосунки в порівнянні з духовними пріоритетами та дотриманням традицій у стосунках

закоханих молодих людей в англійській молодіжній субкультурі.

Подальші наукові розвідки можуть стосуватися дослідження трансформації ціннісних орієнтирів героїв обох романів у міру дорослішання. Зі зміною життєвих обставин змінюється і ставлення людини до себе, оточуючих, реалій буття. На прикладі продовження життєвих історій персонажів розглянутих тут творів цікаво було б порівняти їхні ціннісні орієнтації

в наступних романах Джорджо Мойєс «Me After You» та Е. Л. Джеймс «50 Shades of Dark». Обидва романи написані жінками, тож вони відображають бачення життєвих реалій та стосунків між закоханими з позиції жінки. Для порівняння відтворених у цих романах ціннісних орієнтацій корисно було би дослідити, які цінності переважають у сучасних англомовних творах, написаних чоловіками – англійцями та американцями.

Список використаних джерел

1. Бабаянц В. В. Ценности как объект лингвокультурологической рефлексии / В. В. Бабаянц // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2013. – № 6 (24). – Ч. I. – С. 32–35.
2. Богуцький В. М. Основоположні категорії лінгвокультурології: категорія цінності / В. М. Богуцький // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. – 2015. – Вип. 58. – С. 21–23.
3. Держко І. Метафізичні функції цінностей в парадигмі соціокультурного життя / І. Держко // Гілея : науковий вісник. – 2014. – Вип. 88. – С. 237–241.
4. Лингвистика и аксиология : этносемиотрия ценностных смыслов : коллективная монография / отв. редактор Л. Г. Викулова. – М. : ТЕЗАУРУС, 2011. – 352 с.
5. Современная западная философия : словарь. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ТОН-Остожье, 1998. – 544 с.
6. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / Светлана Григорьевна Тер-Минасова. – М. : Слово / Slovo, 2000. – 264 с.
7. Alm-Arvius, Ch. «Lexical Polysemy» Further Insights into Semantics and Lexicography, edited by U. Mognusson, H. Kardela, A. Glaz, W-wo UMCS, 2007, pp. 43–55.
8. Cruse, D. Meaning in Language : An Introduction to Semantics and Pragmatics. OUP, 2010, pp. 1–514.
9. James E. L. 50 Shades of Grey / E. L. James. – USA : The Writer's Coffee Shop Publishing House, 2012. – 560 p.
10. Moyes J. Me Before You / Jojo Moyes. – GB : Pamela Dorman Books, 2012. – 384 p.

Р. А. Гришкова,

*д-р пед. наук, профессор кафедры английского языка,
ЧНУ ім. Петра Могили, г. Николаев, Україна*

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ СУБКУЛЬТУРИ АНГЛІЙЦІВ ТА АМЕРИКАНЦІВ.

В статтє изложєны результати исследования оригинальных текстов романа «Me Before You» современной английской писательницы Джорджо Мойєс и романа «50 Shades of Grey» американской писательницы Е. Л. Джеймс по ценностным ориентациям молодежи в этих странах. В результате детального контентного анализа выявлено почти полное совпадение ценностных ориентаций в обеих странах, среди которых преобладают моральные, социальные, эстетические, эмоциональные, личностные ценности. Разница заключается в отношении к любви: у англичан на первом месте – духовная близость, взаимопонимание, тогда как у американцев – интимные отношения.

Ключевые слова: молодежная субкультура; ценностные ориентации; типология; лексическая единица; семантика.

R. A. Grishkova,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

VALUABLE ORIENTATIONS OF THE YOUTH ASSOCIATION OF ENGLISH AND AMERICAN SOCIETY

The article is devoted to the research of valuable priorities of young English people and Americans. The work is based on the novel of a modern English writer Jojo Moyes «Me Before You» and the American writer E. L. James «50 Shades of Grey». Both novels were published in 2012 and feelings and emotions of the characters represent contemporary life in these countries. Valuable priorities of the main characters in the novels are researched judging by their language. British and American variants of the English language are learned from the viewpoint of their emotional coloring.

The novels under consideration are first of all love stories that is why in the centre of the writers' attention is the development of love affairs between the young people representing English and American subculture. All events in the novels are taking place on the background of everyday life of people in a small English town («Me Before You») or a university campus and the city of Seattle, USA. («50 Shades of Grey»). The youth subculture is represented as an integral part of general existence of a community in each of these two countries.

The author of the article gives definitions of the notion «value» as it is understood in different sciences: philosophy, sociology, psychology, pedagogy, linguistics etc. She researches the valuable priorities of the young people in love and groups their values according to some types worked out by famous scientists. All in all they are fifteen: moral, social, aesthetic, emotional, imperative, life providing, adverbial, communicative, personal, material, religious, magic, sexual, mental, political. Such values as benefit, choice, freedom, kindness, friendship, love, respect, gratitude, truth, help, care, honour are on the first place. Among the most valuable priorities there are also home, family, wealth, money, work, business, conscience, loyalty, intimacy, knowledge, luck, belief, joy, happiness. They reflect the young people's attitude towards themselves, surrounding community, environment and love.

As the result of the research the author of the article comes to the conclusion that valuable priorities of the young people in Great Britain and the USA are almost the same. The difference lies in the attitude to each other in love affairs. In Britain young people more value spiritual verbal communication while young Americans give priority to physical contacts and intimacy. The novel of Jojo Moyes is full of reflections, meditation, hesitation, inner thoughts while in «50 Shades of Grey» actions prevail.

It is necessary to note that both novels under consideration are written by women and respectively they express feelings and emotions characteristic of their viewpoint and women's assessment of the events. Both novels have their continuations «Me After You» and «50 Shades of Dark». In further researches it would be interesting to research the changes in the scale of the main characters' valuable priorities. Clearing out men's attitude to valuable priorities of young Englishmen and Americans in these countries is also worth researching.

Key words: *youth subculture, value orientations, typology, lexical unit, semantics*

Рецензенти: *Мещанінов О. П.*, д-р пед. наук, професор;
Старіков І. М., д-р пед. наук, професор.

© Гришкова Р. О., 2018

Дата надходження статті до редколегії 25.04.2018